

HANS KRAMER

Hans Kramer is kweker. Op zijn kwekerij De Hessenhof in het Gelderse Ede vind je een grote keuze aan biologisch geteelde vaste planten, die hij samen met zijn vrouw Miranda opkweekt en vermeerdert.

Hans is een pleitbezorger van sterke, botanische soorten, die je ook in de natuur kunt aantreffen en die in de tuin jarenlang meegaan.

Meer info: www.hessenhof.nl.

Foto: Maayke de Ridder

Nu z'n kwekerij veertig jaar bestaat, staat Hans Kramer vaker stil bij wat er allemaal is veranderd. 'Wie had ooit gedacht dat je tegenwoordig kan kiezen uit 500 verschillende geraniums? En hoeveel echinacea's zijn er niet bij gekomen?' Toch is dat niet per se een goede ontwikkeling, want 'nieuw' is niet altijd 'beter'. Daarom heeft hij het liever over planten die al veertig jaar in zijn sortiment zitten. Bijvoorbeeld *Asplenium scolopendrium* 'Crispum Nobile'.

tekst en beeld HANS KRAMER

A*splenium scolopendrium* 'Crispum Nobile' is de bescheiden, maar o zo fraaie gegolfde tongvaren. De gewone tongvaren kennen de meesten van ons wel. Het is een inheemse varen die je vrijwel in ons hele land kunt vinden. Ze houden van kalkrijke plaatsen, met veel leem of klei door de grond. Daarom tref je ze vooral aan in Zuid-Limburg, maar ze zaaien zich ook uit in de voegen van oude muren, bijvoorbeeld langs de grachten in Utrecht. Wie wel eens aan het strand van Normandië is geweest, zal zich de enorm lange bladeren van de tongvaren zeker herinneren, hij groeit daar zo in de krijtrotten. Door het dikke, leerachtige blad hebben ze totaal geen last van de zoute zeewind en opspattend zeewater.

De tongvaren is heel gemakkelijk te herkennen omdat het blad volkomen gaaf is, dus zonder één of meerdere insnijdingen, wat je bij andere varens wel ziet. De plant is volledig wintergroen, zelfs na de strengste nachtvorst. Weliswaar krult het blad dan een beetje op, maar zodra het dooit lijkt het of er niets is gebeurd. Wie op wat zwaardere, kleiachtige grond tuiniert, denkt niet zo snel aan varens. Toch is de tongvaren in die situatie een aanrader. Op de vruchtbare Betuwse klei zag ik eens planten van bijna 70 centimeter hoog. Een indrukwekkend gezicht! Op zandgrond, zeker als die wat aan de zure kant is, doet de plant het minder uitbundig, hoewel een groep tongvarens van 30 centimeter ook een mooi gezicht is.

Kiezen

Bij de tongvarens valt er nog best wat te kiezen. Mooi is de kleine, smalbladige variant *A. scolopendrium* 'Angustifolium', waarvan de bladrand fijn gekruld is - maar niet zodanig dat hij kunstmatig aandoet. Gelukkig zien we tegenwoordig maar weinig van die kunstmatige vormen. Er zijn ook een paar oude vormen die de eenvoudige, gave bladvorm hebben behouden, maar er door een subtiele krulling in de bladrand heel bijzonder uitzien. De top op dit gebied is de zeldzame cultivar *A. scolopendrium* 'Crispum Nobile', waarvan de bladrand prachtig regelmatig gegolfd is. De exemplaren hier op de kwekerij zijn net zo oud als de kwekerij zelf, veertig jaar dus, en daar zit een leuk verhaal aan vast.

In 1981 ging ik als twintigjarige voor het eerst op plantenjacht in Engeland. Het barstte daar toen van de kleine kwekerijen, de een nog gespecialiseerder dan de andere. Een van de kwekerijen waar ik beslist naar toe wilde was die van Reginald Kaye in Lancashire. Hij was toentertijd een van de laatste in Engeland die een omvangrijke collectie varens kweekte, veelal afkomstig uit de beroemde 'Victorian Fern Craze', een tijdperk waarin allerlei bijzondere vormen van varens werden verzameld. Op een kletsnatte dag arriveerden we op zijn kwekerij, die er zacht gezegd nogal aftands uitzag. Veel kasjes en bakken waren kapot, het leek of er niemand meer kwam. Na lang zoeken vonden we een oude heer in een groene stofjas: Reginald Kaye. Hij was zeer verrast dat een jongeman, helemaal uit Holland, voor varens kwam. Varens, zo zei hij, waren uit, daar vroeg niemand meer naar.

Moker

Zijn hele verzameling stond in de vollegrond en hij vond het leuk om er af en toe een paar scheurlingen van af te staan. Op een gegeven moment stonden we voor een fantastisch exemplaar van *A. scolopendrium* 'Crispum Nobile'. "Daar kan ik geen stuk van afsteken", zei hij. "Maar ik heb ze vermeerderd en ik zal je vertellen hoe gemakkelijk dat gaat." Hij toonde een kistje, afgedekt met een glasplaat. Toen hij het optilde zag ik korte 'stokjes' van zo'n 1 à 2 centimeter, keurig naast elkaar. Het bleken zogenaamde bladsteelstukken te zijn. De onderste stukken steel van de bladeren blijven, ook al zijn deze al jaren geleden afgestorven, nog heel lang leven. Hij trok deze stengelstukjes aan de basis van een opgegraven plant naar beneden, waarop ze loslaten. Vervolgens drukte hij ze zij aan zij in een mengsel van bladaarde en scherp zand. Dan is het vier maanden wachten tot er wat gebeurt. Een glasplaatje zorgt ervoor dat de boel niet uitdroogt. Uiteindelijk ontstaan er langs de randen kleine verdikkingen waar zich broedbolletjes vormen, soms wel twaalf stuks. Die laat je dan eerst tot kleine varentjes uitgroeien, waarna je ze voorzichtig uit elkaar trekt. Vervolgens oppotten en na twee jaar kan de plant de tuin in.

Omslachtig? Eenmaal uitgeplant op de goede grond geeft deze varen jaar in jaar uit plezier. Een volwassen exemplaar is een geweldige blikvanger. Het worden trouwe tuinvrienden die je nooit in de steek laten. Ik heb exemplaren van 10 centimeter hoog in de volle zon in een muur zien staan en van 70 centimeter hoog in de diepste, vochtigste schaduw. Eigenlijk kunnen ze elke plek aan. Op arme zandgrond presteren ze duidelijk beter als je genoeg organisch materiaal door de grond mengt. Maak die ook goed los, want hun wortels gaan in de loop der jaren flink diep. Zelf sla ik altijd een oude kalkzandsteen kapot met de moker en meng de brokken door de grond. Die geven heel langzaam en langdurig kalk af, iets wat de tongvaren zeer waardeert.